

© Document B-65

Transferring of *mesorah* on birds from one community to another

March 2004

In order to transfer a *mesorah* from one community to another that a specific bird is kosher, the following issues must be considered:

1. Should one follow *Shulchan Aruch* or *Shach* as relates to accepting a *mesorah* from another community?

Rashba says that a community that doesn't eat a specific bird cannot begin eating it based on another community's *mesorah* that it is kosher. *Rosh* says that one community may eat based on another community's *mesorah*. *Shulchan Aruch* 82:5 cites both opinions, understands that these *Rishonim* disagree, and rules that one should be *machmir*. *Shach* 82:11 argues that *Rosh* and *Rashba* agree that a community with no known *mesorah* may begin eating a bird based on another community's *mesorah* (and offers a different explanation for *Rashba*).¹

2. Which type of person, if any, is qualified to testify that a specific bird is kosher?

Shulchan Aruch 82:2 rules that one may only accept testimony that a specific bird is kosher for one who is both a *chacham* and a *baki*. *Chochmas Adam* 36:9 and others² say that there isn't anyone around nowadays who meets this qualification, which would appear to limit the menu of kosher birds to those well known to be kosher. However, in a different context, *Darchei Teshuvah* cites examples of relatively recent *Poskim* who considered accepting a *mesorah* from another community. Related questions are whether there are specific requirements for the size or stature of the community giving the *mesorah*,³ whether the *mesorah* must be transferred in person or can be done in writing etc.,⁴ and what to do if there is a contradiction.⁵

3. Can one accept a *mesorah* if it may be based on a *psak* that our community doesn't accept?

In most cases, the people with a *mesorah* that a bird is kosher, don't remember exactly who established that *mesorah* and what *piskei halacha* (if any) were involved in that decision. [Some examples are cited below]. If so, can people from another community accept their *mesorah* if it may have been based on one of the many positions that aren't generally accepted (or aren't accepted in the "new" community)? *Darchei Teshuvah*

¹ *Iggeros Moshe* Y.D. I:34 cites a number of other *Acharonim* who accept *Shach*'s ruling, and *Iggeros Moshe* seems to personally favor this approach as well. See also *Pri Megadim* S.D. 82:11, who lists four situations regarding the transfer of *mesorah*, and *Chochmas Adam* 36:8-9.

² See *Responsa Maharil* 95 cited in *Pri Megadim* S.D. 82:1, and see *Responsa Rosh* cited below.

³ See *Darchei Teshuvah* 82:37.

⁴ See *Darchei Teshuvah* 82:34 and *Iggeros Moshe* Y.D. I:34.

⁵ See *Darchei Teshuvah* 82:34 & 40 and *Responsa Rosh* cited below.

82:36 cites *Tzemach Tzedek* who is *machmir* on this issue and *Beis Yitzchok* and *Maharam Schick* who are lenient.⁶

Although the lenient position seems implicit in *Shulchan Aruch/Shach* cited above and other discussions in the *Poskim* regarding transferring of *mesorah*, *Beis Yosef* cites *Rosh*⁷ (i.e. the lenient opinion in #1 above) who is wary of accepting another community's *mesorah* and recommends investigating the source of a *mesorah* because it may have been improperly established:

The following examples highlight this issue:⁸

- a. *Shulchan Aruch* 82:3 rules that any bird with a wide beak and webbed feet may be eaten since it cannot (physically) be a *dores*; *Rema* is *machmir*.⁹ Thus, any *mesorah* on such a bird from a *Sephardic* community may be based on a position that *Ashkenazim* don't accept.
- b. *Rema*¹⁰ rules that one can only eat a bird which has a *mesorah*. *Maharshah* and *Pri Chadash*¹¹ argue that a bird with 3 *simanei kashrus* can be eaten even if there is no *mesorah* and even if there is no proof that it isn't a *dores*. Others say that after a "long" time of observing a bird, one can establish that it isn't a *dores*.¹² Others, suggest that one can rely on *שכן ונדמה* to permit a bird without a *mesorah*, even though *Rambam*, *Shulchan Aruch* and the other *Poskim* don't record this.¹³ A community that accepted any of these opinions, might "create a *mesorah*" that a bird is kosher, where no *mesorah* truly exists.
- c. *Gemara*, *Bechoros* 7a says that kosher and non-kosher animals cannot interbreed and produce viable offspring. As such, an animal of questionable kosher status that successfully breeds with a kosher animal can be assumed to be kosher. *Avnei Nezer* and *Chasam Sofer*¹⁴ disagree as to whether the same rule applies to birds. Furthermore, assuming kosher and non-kosher birds can interbreed, the *Acharonim* debate whether the offspring should be permitted based on the principle of *zeh v'zeh gorem*.¹⁵ A community that is *machmir* on both of these points, wouldn't want to eat birds whose *mesorah* is based on either of these lines of reasoning.

⁶ *Beis Yitzchok* is cited as holding that one can be lenient based on a *sfek sfekah*—*safek* if that community's *mesorah* is based on the debatable *psak* and *safek* if their *psak* may be correct. *Maharam Schick* is cited as holding that there is no need to be concerned that the other community based themselves on a debatable/incorrect opinion. See also *Karnei Chagavim* (Rav Chaim Kanievsky) Chapter 7 who discusses a similar question regarding *mesorah* on grasshoppers.

⁷ *Beis Yosef* (82 page 129a) citing *Responsa Rosh* 20:20; both of these are referenced in *Chochmas Adam* 36:9.

⁸ In addition to the examples cited in the text, *Darchei Teshuvah* in *Siman* 82 discusses many debates regarding the status of many "new" birds. Communities that followed the "lenient" Rav presumably began eating the "new" bird.

⁹ See *Darchei Teshuvah* 82:18 & 23 who cites *Poskim* who discuss these opinions.

¹⁰ *Rema* 82:3 (and, to a lesser extent, *Shulchan Aruch* 82:2).

¹¹ *Maharshah* is cited in *Shach* 82:8 (who disagrees); *Pri Chadash* is cited in *Darchei Teshuvah* 82:24. See also *Chochmas Adam* 36:6 citing *Tzemach Tzedek* and *K'raisi U'plaisi*.

¹² See *Darchei Teshuvah* 82:26.

¹³ See *Darchei Teshuvah* 82:32 (based on *Gemara*, *Chullin* 65a).

¹⁴ *Avnei Nezer* Y.D. I:75 and *Chasam Sofer* Y.D. 74.

¹⁵ See *Darchei Teshuvah* 82:4 & 30, *Avnei Nezer* and *Chasam Sofer* *ibid*.

- d. *Darchei Teshuvah* cites quite a number of different standards that were used to decide if a bird is similar enough to a known kosher bird, that no specific *mesorah* is required for the "new" bird (see the footnote).¹⁶ Maybe the community presenting the "*mesorah*" actually began eating this type of bird based on an erroneous decision that it is an innocuous variation of a kosher bird?

Due to the issues noted above, the OU will not certify birds as kosher based on the testimony of individuals that those birds are or were eaten in their communities. Rather, the OU will only certify those birds that have been eaten as kosher in the United States for generations.

ביסוד אני מסכים לכל הנ"ל וכן אחזנו פה, אולם כמובן, באופנים בודדים יתכן להוסיף על רשימת המינים הנהוגים פה אהרי בירור יסודי לשלול כל צד שאלה וספק ואהרי עיון ארוך ומספיק, ובלבד אהרי שקלא וטריא עם פוסקים וגופים המקובלים על רוב ישראל.

ג' ניסן תשס"ד לפ"ק
ישראל הלוי בעלסקי

כפי מה שהבנתי מספרו של זוהר עמר (מסורת העוף), הרבה מהמסורות של הספרדים אינן מימות משה רבינו (שהראה לבני ישראל כל העופות ואמר להם – וזה לכם הטמא וגו') אלא הותחלו בימי הגאונים והראשונים הקדמונים שהיו סבורים שמספיק להתיר עוף לאכילה בג' הסימנים – אפילו בלי מסורה, אכן האשכנזים הנהגים בדברי הרמ"א שתמיד צריכים מסורה, אפילו בעופות יישי להם כל סימני הטהרה, מה שייך לקבל המסורות מאהינו הספרדים? ורק שייך לקבל מסורה מקהילה אחרת (כדעת הש"ך – נגד חומרת המחבר) אם הקהילה האחרת יש להן מסורה מזוהה שלא הועברה מהספרדים שהקילו בנקודה הנ"ל.

[ועיין תשובות מלמד להועיל (הל' ב' סימן ט"ז) שכתב מסורה להקל בעוף מסויים. ומן הנכון להעיר שאף שהיה בברלין אצל האשכנזים. הלא דבר ידוע הוא שבהרבה מקומות במדינת גרמניה נהגו כמנהגי ספרד (שאין מברכים שהחינו על מקרא מגילה ביום, והרבה דברים כיוצא בזה. והרבה הפטרות נהגו לומר כמנהג הספרדים). ויגדלו יש להושיט שאף לגבי כשרות העופות המסורה שלהם נובעת מכך שסמכו על דעת הגאונים והראשונים הקדמונים שאפשר להתיר עופות על פי ג' הסימנים – ושארן צורך למסורה, ואשר ממילא אין לאשכנזים שנימורה אירופא לסמוך אלא על מסורות הקהילות אשכנזיות שממורה אירופא.

ועוד מן הנכון להעיר שמרן הגרמ"פ באגרותיו (יו"ד הל' א' סימן ל"ד) טען שאין לסמוך על מסורות שעל עופות על פי שמותיהם בלבד, כי במדינות שונות משתמשים בחילופי שמות לעופות השונים, וקיימת אפשרות שמה שקבלו במסורה שהעוף שבשם פלוני עוף טהור הוא, איננו אותו העוף הנקרא אצלנו בשם ההוא. ובאמת צ"ע בתשובות מלמד להועיל הנ"ל שקבל השאלה בטלגרמה וענהו בטלגרמה, שאולי אצל השואל הושתמשו בחילופי שמות לעוף ההוא. ועיין גמרא שבת (לו.) הובלילא בי כסי, בי כסי הובלילא וכו'.]

¹⁶ *Darchei Teshuvah* cites debates regarding the following similarities or differences—birds that hide from people, look or act similarly (82:5); different colored beak (82:6); "small" differences, overall size, one limb that is the wrong size (82:24 & 27); different in many ways (82:26); interacts nicely with kosher birds (82:30); redder, no feathers on neck, longer neck, feathers that stand erect (82:33); feathers on legs, long legs, acts differently, deeper voice (82:34); blacker legs (82:35).

In this context it is noteworthy that *Gemara, Chullin* 62a notes that the kosher status of בזית birds depend on whether they are white, green or black. Similarly, *Gemara, Chullin* 63a rules that the שקינא bird's status depends on whether it is wide hipped, short, red and/or green.

וכן נמי צריכים להעיר, שהרבה פעמים אי אפשר להעביר מסורה אפילו מקהילה אשכנזית אחת לקהילה אחרת. כי הרבה פעמים מנהג הקהילה נולד בשנים המאוחרות מכה איזה פסק שקבלו שמה מרבם שלהם, אשר רבני שאר הקהילות לא הסכימו לזה, ולדוגמא – קיימת אפשרות שבקהילה אחת נהגו לאכול איזה עוף מסויים מפני שסמכו על דעת האבני נזר הסובר שאף בעופות נוהג כלל הגמרא שטהור וטמא אינם מולידים זה מזה, ודבריו הם בנגוד לשיטת החתם סופר (הסובר שכלל הגמרא רק נוהג בבהמות וחיות), והיאך אפשר לשאר קהילות לסמוך על "מסורת" אותן הקהילות – הלא אין כאן "מסורה" כלל, אלא מחלוקת הפוסקים, והיאך נחייב המהמירים לקבל שיטת המקילים מפני שכן נהגו כבר בקהילות המקילים כבר המישים או מאה שנה?

ומשל למה הדבר דומה, להא דקיי"ל שהלכה כדברי המיקל ב אבל, אפילו ביחיד נגד רבים, וכמבואר בגמרא, וכי מי שבא לשאול אצל המחמיר, מהחייב המחמיר להקל להשואל מפני שיש בעולם דעה החולקת והמתרת? פשיטא שלא. אלא בודאי רשאי – ומחוייב – המחמיר להורות להשואל כפי דעתו שלו, להחמיר. והך כללא (דהלכה כדברי המיקל ב אבל) רק שייך במקרה שהחכם שנשאל אין לו שיטה לעצמו (שכירר בעצמו, או שקיבל מרבותיו). ולפניו שתי דרכים, ולפי כללי הפסק הרגילים ה' לו לפסוק כדעת הרבים, וכאן בהלכות אבל, דבכל ספק כלדחו אזלינן לקולא (עיין ר"ן סוף פ"ק דקידושין ובטאמרנו בזה בס' בעקבי הצאן סימן י"ב). יש לו להורות להקל. וכדעה המקילה.

ואף שהמחבר כתב בשולחן ערוך (יו"ד סימן פ"ב סעיף ד') שהחולך ממקום שנוהגים איסור בעוף מסויים מפני שאין להם מסורת. והלך למקום שיש להם בו מסורת. יכול לאכול במקום שהלך שם, ואפילו אם דעתו לחזור. אף על פי שהמחבר בעצמו המשיך לכתוב בסעיף שאחר זה (סעיף ה') אם שאר המקומות שאין להם מסורת. יכולים לאכול על סמך מקום שיש להם מסורת... יש לחוש לדברי האוסר, וקשה דלפי דברינו, היאך רשאי האורה לאכול לעוף הזה אפילו בעודו במקום ההוא. הלא קיימת אפשרות שיש בזה מחלוקת הפוסקים, ומסורת הקהילה ההיא היא על פי שיטתם הם. אשר האורה המשתתף לקהילה האחרת נוהג לדינא כדעת רבני מקומו הנוקטים לאיסורא בנדון המחלוקת. וכמו שהסברנו לעיל. ומסתמא צריכים לומר שהמחבר כאן בשולחן ערוך הוא ביטוי קהילות הדומות אחת לשניה ברבותיהם ובאופן פסיקת ההלכה. שאין מקום לחשיטת הנ"ל. אלא רק שבקהילה הא' יש מסורה להקל, ובשניה – הסרה להם מסורה זו. אכן בנדון דידן, שידוע לנו בבירור שבין כה וכה הרבה חילוקים אחרים יש בין שתי הקהילות בעניני פסיקת ההלכה, בודאי צריכים לחוש שמא גם נדון אכילת עוף זה תלוי באיזו מחלוקת הלכתית, ואין לאורה שימקום הא' לאכול את אותו העוף (המסופק) אפילו בעודו במקום הב'.

והנה כל דינו של הרמ"א להצריך מסורה אפילו במקום שישנם לג' הסימנים ושאלן לחוש לדורס, איננו מדויק אלא רק ממנהגא. ועיין גמרא חולין דף יז: שנסתפקו באברי ביטר נחירה שהכניסו ישראל לארץ, וברא"ש שמה (פרק א' סימן כ"ג) כתב דבגזרה דרבנן (כגון גבינת עכו"ם) לא הל האיסור אלא לאסור אותן הגבינות שנעשו מכאן ולהבא. אבל אין אוסרים את אותן הגבינות (ex post facto) שכבר ישנן בעולם בשעה שעמדו למנין להדיש את הגזירה. ואם בגזירות דרבנן הדבר כן, קל וחומר באיסור שאינו אלא ממנהגא. וממילא, בנדון מנהג הרמ"א הנ"ל יש לומר שאף הרמ"א לא יצריך מסורה גמורה מימות משה רבנו, אלא כל שקיימת מסורה על איזה עוף מסויים מהזמן שמקודם (לימי הר' ירוחם ור' יונה בעל איסור והיתר) שהונהג המנהג הזה – בהכי סגי, כאותה הגבינה שנעשתה מקודם שנגזרה הגזירה. וכאן, כל אותו המין – אפילו כל אותן העופות שנוולו לאחר שהותחל המנהג – יהי' בכלל הך התירא. וממילא, אם ישנה מסורה על איזה עוף מסויים באיזה מקום, אשר כפי קבלת אנשי אותו המקום ה' מנהג לאוכלו כבר מימות הר"ר ירוחם והר"ר יונה, בהכי סגי לאכול באותו המקום אפילו לאורה שדעתו לחזור, ולדעת הש"ך – אפילו לאכול בשאר מקומות. אבל אם אין מסורת נמשכת מתקופת ר' ירוחם ור' יונה, ה' נראה לומר שאפילו לדעת הש"ך אין לאחרים לסמוך עליה. אפילו לאוכלו באותו המקום ממש, וכאמור.

צבי שכטר

עש"ק פ' ויקרא, תשס"ד